

Ieder mens heeft recht op een eigen identiteit; ieder mens heeft recht op goed onderwijs. Daarop rust geen intellectueel eigendom. Het kind is van iedereen. Op deze pagina's een bloemlezing van tien prominente leiders uit sport, bedrijfsleven en wetenschap die allemaal sympathiseren met de uitgangspunten van het kind en waarvan artikelen zichtbaar zijn op de website. Al met al een rijke omgeving waarin veel inspiratie en legitimering voor uw onderwijspraktijk te vinden is. Ook uw bijdrage is welkom.

Wij zijn het kind, het kind is van iedereen

Deze bloemlezing is samengesteld door Nickel van der Vorm

Foto: Bob Barren

36

Herman Wijffels, hoogleraar duurzaamheid en maatschappelijke verandering in Utrecht:

“De twintigste emancipatoire beweging van klassenmaatschappij tot samenleving waarin ieder individu zijn eigen talent mag ontdekken en ontplooiën is nog niet voltooid. Het moet een vervolgstap krijgen in de inrichting van ons onderwijs,” stelt Herman Wijffels: “Willen wij het talent dat in ieder van ons schuilt optimaal aanspreken, dan zullen we het onderwijsbestel zo moeten inrichten dat het vertrekpunt het individuele niveau is. We hebben elke flinter talent nodig.”

Volgens Wijffels is een toekomstbestendig onderwijs dus van de leraar én de leerling. Scholen moeten autonome kennisondernemingen zijn, waarbij Den Haag slechts stuurt op hoofdlijnen en de vrijheid én verantwoordelijkheid legt bij de mensen die het echte werk doen.

Sleutels

• Stel je voor: een klaslokaal vol met kinderen bruisend van levenslust. Hoe zou dat voor die kinderen zijn, voor hun leerkrachten en voor hun ouders?

Er is een essentiële creativiteit in de menselijke geest, een aanpassingsvermogen en veerkracht, die onder de juiste omstandigheden tot ontplooiing komt. Deze natuurlijke intelligentie is aanwezig in onze kinderen en ook in onszelf. Deze creativiteit ontsluiten zou de taak van scholen kunnen zijn. Het is een verlangen van leerkrachten en kinderen en toch schijnen wij niet in staat te zijn dit tot stand te brengen.

Hans Adriaansens, oprichter Roosevelt Academy in Middelburg:

“Excellente studenten zijn er niet; ze worden gemaakt. In een context waarin studenten en docenten elkaar kennen, zich verantwoordelijk voelen en de kans krijgen het onderste uit de kan te halen, ontstaat de mogelijkheid, niet om talent eruit te pikken, maar om talent te maken.” Daarmee komt Adriaansens bij zijn pleidooi voor de context en de organisatiestructuur als succesfactoren voor talentontwikkeling. “Wat uit alle onderzoeken sinds 1954 blijkt, is dat vwo-gemiddeldes en initiële motivatie slechte voorspellers van studiesucces zijn. En toch houden we eraan vast, omdat we het niet willen geloven.” De beste voorspeller van studiesucces ligt, vertelt Adriaansens, in de context. “Zo’n context geeft mij de gelegenheid om talent te maken. Mijn lol is het om iemand met een 6,5 op het vwo op een graduate programme in Oxford te krijgen. Dan heb ik toegevoegde waarde.”

Gert Biesta is professor of Education op de University of Stirling:

Biesta stelt: het gaat er in het onderwijs niet om dat leerlingen leren, het gaat er om dat leerlingen iets waardevols van iemand leren. “De taal van leren is niet de taal van het onderwijs,” meent Biesta. Het is geen onderwijspedagogische taal. Hij noemt onderwijs een ‘een teleologische praktijk’: het heeft een doel.

Het is de taak van de leraar om een ‘oordeel te vellen over wat onderwijspedagogisch gezien wenselijk is t.a.v. uitkomst en proces’. Dat moet hij doen voor de drie doelen die onderwijs behelst: kwalificatie, socialisatie en subjectificatie (persoonsvorming). Onderwijs is een ‘sociale kunst’. De vraag is niet alleen ‘hoe van a naar b?’, maar ‘is b in deze situatie, voor dit kind, gegeven de omstandigheden, het meest wenselijke doel?’

Marc Lammers, hockeycoach van het damesteam bij Olympische Spelen in Peking 2008:

Lammers vertelt hoe hij als coach van het Nederlands hockeyteam goud won in Peking en met die analyse komt hij angstaanjagend dicht bij de uitgangspunten van het kind. ‘Uitgaan van de kwaliteiten van een leerling’ en ‘het geven van eigen verantwoordelijkheid’ zijn voorwaarden voor een optimale ontwikkeling. Leerlingen moeten ‘uitgedaagd’ worden. Een spits moet vooral trainen op waar ze goed in is: doelpunten scoren. En niet het plezier én zelfvertrouwen verliezen door zich stuk te bijten in waar ze niet goed in is. “Een leraar zou met een groene pen krullen moeten zetten bij wat goed gaat, en geen rode kruizen bij wat fout is,” aldus Lammers in een vurige betoog in 2011 voor een kleinschalig onderwijspubliek. Daarbij droeg hij zijn eigen dyslexie en hoe daarmee werd omgesprongen aan als voorbeeld.

Rob Martens, wetenschappelijk directeur van het Ruud de Moor Centrum bij de Open Universiteit en bijzonder hoogleraar multimediale educatie:

Hoe komt het toch dat onderwijsonderzoek zo weinig impact heeft op onderwijsbeleid? Volgens prof. dr. Rob Martens omdat onderwijsprofessionals gedwongen worden in een keurslijf te werken waar afrekenmechanismen en korte termijn scores de boventoon voeren. Daardoor is van samenwerking nauwelijks sprake.

Zijn credo: stop met afrekenen en toetsen, zet onderwijsprofessionals bij elkaar en laat ze de juiste dingen doen met een goede ondersteuning.

Martha Nussbaum, rechtsfilosofe en verbonden aan universiteit van Chicago:

Kunst, spel en literatuur helpen verwondering, empathie, verbeeldingskracht en inlevingsvermogen bij leerlingen te ontwikkelen. “Een goed ontwikkelde verbeeldingskracht is niet alleen essentieel voor een tolerante samenleving, maar ook voor een gezonde zakencultuur, want innovatie vereist flexibele, open en creatieve geesten”, betoogt Martha Nussbaum in haar boek Niet voor de Winst. “Daarom winnen volgens haar mensen met een opleiding in de liberal arts het bij sollicitatieprocedures meestal van mensen met een veel nauwer toegespitste beroepsopleiding.”

Michéla Winter bezet een leerstoel op de Universiteit Utrecht met als opdracht maatschappelijke opvoedingsvraagstukken:

De Winter pleit in zijn talrijke publicaties voor sociale verbondenheid in een tijd die sterk de nadruk legt op individuele prestaties en waarin persoonlijke belangen om voorrang vragen. Dat is niet een omgeving waarin kinderen gedijen.

Kinderen zijn voor hun ontwikkeling aangewezen op een veilige sociale inbedding die door volwassenen als een gezamenlijke verantwoordelijkheid wordt gezien. De Winter laat zich daarom ook zeer kritisch uit over het ‘problematiseren’ van onze jeugd en over de maatregelen die altijd weer worden voorgesteld om aan het ongemak dat zij bezorgen een einde te maken. Zo heeft hij ook een hard hoofd in het classificeren van kinderen (ADHD, etc), waarmee kinderen in feite buiten het gewone leven, in dit geval een school, worden geplaatst.

Hij is een voorstander van duidelijke grenzen en handhaving daarvan, maar pleit dan altijd weer voor een directe menselijke benadering van de jeugd die de grenzen opzoekt.

- Hoe kunnen wij de creativiteit van onze kinderen, onze jongeren en onszelf ontsluiten?
- Welk soort leiderschap vraagt dit?

- Fionnuala Herder – Wynne, Nowhere ECL

Tex Gunning, lid van de raad van bestuur van Akzo-Nobel:

Op verzoek sprak Gunning zich in het laatste jaar diverse malen uit over de rol van het onderwijs in de wereld zoals hij die zich ziet ontwikkelen. Tijdens lezingen bij het NIVOZ én de PO-Raad bracht hij zijn boodschap, die lijkt voort te borduren op het verhaal van Wijffels, voor het voetlicht. Hij richt zich op het leiderschap dat nodig is voor zogeheten ‘waardegedreven onderwijs’.

“De missie van het huidige onderwijsstelsel is niet gericht op het tot ontwikkeling brengen van mensen, maar op het klaarstomen van beroepsbevolking in een wereld die gericht was op productiviteit en efficiëntie. We leiden onze kinderen op om succesvol te worden in de wereld van gisteren. Ik wil dat mijn kinderen opgeleid worden om gelukkig te worden in de wereld van morgen.”

“Ik ben ervan overtuigd dat als we het onderwijs weer kunnen plaatsen in een groter perspectief en het belang kunnen visualiseren voor een duurzame samenleving, dan trekt het onderwijs docenten aan die er ‘zin’ in hebben. Dan staan er leraren op die vanuit een diepe overtuiging richting kunnen geven aan wat onze kinderen nodig hebben om succesvol in het leven te staan. Daarnaast denk ik dat de maatschappelijke waardering voor onderwijs in die beweging een enorme sprong kan maken en kan zorgen voor een veel bredere maatschappelijke ondersteuning en waardering.”

Geert Kelchtermans, hoogleraar in Leuven en aldair directeur van het Centrum voor Onderwijsgerichte Nascholing (LUCON):

Wie de leraar wil begrijpen, moet luisteren naar zijn verhaal. Het is de eenheid van zijn persoonlijke en professionele biografie die bepaalt wie een leraar is en hoe hij optreedt. De twee belangrijkste begrippen in het onderzoekswerk van Kelchtermans zijn ‘professioneel zelfverstaan’ en ‘subjectieve onderwijsentheorie’.

Professioneel zelfverstaan verwijst naar het geheel van opvattingen die men heeft over zichzelf als leraar. Subjectieve onderwijsentheorie is het persoonlijk geheel van kennis en opvattingen over onderwijs-zen.

Een derde kernbegrip in het werk van Kelchtermans is *kwetsbaarheid*. De onderwijspraktijk is een pedagogische praktijk. Dat vraagt openheid en echtheid van leraren naar leerlingen toe. Daarmee wordt een leraar kwetsbaar. Deze kwetsbaarheid is in de ogen van Kelchtermans echter de kracht van een leraar. Daarmee is hij in staat met leerlingen op een authentieke wijze om te gaan. Dat willen leerlingen. En daarmee sluit hij aan bij de hartenkreet van het kind: zonder relatie, geen prestatie!

Fred Korthagen is emeritus professor van de Universiteit Utrecht en de Vrije Universiteit:

Als lerarenopleider werkt Fred Korthagen vanuit de positieve psychologie: waar ligt de kracht van mensen als basis voor persoonlijke en professionele ontwikkeling? Wat zijn je kernkwalleten, zoals hij het formuleert, hoe herken je die (kernreflectie), hoe herken je die van anderen en hoe zet je ze in?

In het zogenaamde Ui-model laat Korthagen leraren reflecteren op de achtergronden van hun gedrag. Hij onderscheidt zes lagen: de omgeving (waar heb je mee te maken?), het gedrag (wat doe je?), competenties (wat kun je?), overtuigingen (waar geloof je in?), identiteit (wie ben je in je werk?) en betrokkenheid (waar doe je het voor, bij welk groter geheel voel je je betrokken?). Als deze lagen in harmonie zijn met elkaar kom je in ‘flow’: de goede match tussen wie je bent en wat de omgeving van je vraagt.

37